

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ПІДЛИПНЯК ІРИНА ЮРІЇВНА

УДК [371.134:372.3](043.3)

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ
МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДОШКІЛЬНИКІВ
У РІЗНОВІКОВИХ ГРУПАХ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Умань – 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент
Рогальська Надія Василівна,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини,
доцент кафедри дошкільної
педагогіки та психології.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Степанова Тетяна Михайлівна,
Миколаївський національний
університет імені В. О. Сухомлинського,
декан факультету розвитку дитини,
завідувач кафедри дошкільної освіти і
соціального розвитку особистості;

кандидат педагогічних наук, доцент
Починок Євгенія Анатоліївна,
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка,
доцент кафедри природничих і математичних дисциплін.

Захист відбудеться «27» листопада 2014 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 74.053.01 в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини за адресою: 20300, Черкаська обл., м. Умань, вул. Садова, 2.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини: 20300, Черкаська обл., м. Умань, вул. Садова, 2.

Автореферат розіслано «24» жовтня 2014 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. М. Коляда

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Процеси модернізації в системі вищої педагогічної освіти, об'єктивно спрямовані на її входження до загальноєвропейського освітнього простору, забезпечення потреб суспільства та держави у кваліфікованих фахівцях, водночас передбачають відповідні зміни у професійно-педагогічній підготовці педагогів до роботи з дітьми дошкільного віку. Провідні принципи функціонування і взаємопов'язаного розвитку вищої педагогічної освіти за напрямом підготовки «Дошкільна освіта» задекларовано у «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про дошкільну освіту», Державній цільовій програмі розвитку дошкільної освіти на період до 2017 р., Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні. З огляду на визначені державою завдання, підготовка педагогічних кадрів, у тому числі й фахівців дошкільної освіти, повинна відповідати вимогам сьогодення.

Проблеми професійної підготовки у вищій школі є об'єктом уваги педагогічної науки, представники якої розглядали різні аспекти готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності та особливості організації професійно-педагогічної підготовки (Н. Абашкіна, О. Браславська, А. Грітченко, І. Зазюн, В. Коваль, О. Комар, В. Кузь, А. Ліненко, М. Мартинюк, Є. Починок, С. Сисоева, С. Совгіра, Т. Танько, С. Ткачук, Г. Троцько, Л. Хомич, С. Шандрук, Т. Яцула та ін.).

Відповідно до специфіки теми дослідження суттєве значення мають праці, в яких висвітлюються проблеми професійної підготовки студентів факультетів дошкільної освіти, розглядаються питання удосконалення змісту підготовки таких фахівців в умовах неперервної освіти, досліджуються різні аспекти фахового становлення майбутніх вихователів (Л. Артемова, Г. Беленька, А. Богуш, Т. Жаровцева, А. Залізник, Л. Зданевич, Н. Гавриш, Н. Голота, Г. Грама, Л. Завгородня, Н. Денисенко, Є. Карпова, І. Луценко, Н. Лисенко, І. Мардарова, М. Машовець, В. Нестеренко, Г. Підкурманна, Т. Поніманська, І. Рогальська-Яблонська та ін.). Аналіз досліджень показав, що попри ґрунтовну розробку багатьох теоретичних аспектів професійної підготовки майбутніх вихователів проблема їхньої підготовленості до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах не була предметом окремого дослідження.

Учені А. Арушанова, В. Бутейко, А. Богуш, І. Дьоміна, О. Захарова, І. Зотова, В. Караковський, С. Кондратьєва, Н. Рогальська, І. Флегонтова, Л. Фоменко, С. Якобсон та ін. розглядають різновікові групи дошкільного навчального закладу як оптимальну модель середовища, в якому взаємодія і спілкування дітей різного віку мають більший розвивальний потенціал для розвитку дошкільників, ніж одновікове оточення. Характеризуючи роботу педагогів у різновіковій групі, дослідники В. Аванесова, О. Авраменко, Є. Батуріна, А. Давидчук, І. Зотова, Є. Русакова, М. Мінкіна, О. Соловійова, Т. Степанова та ін. зазначають, що її ефективність залежить від особистих якостей вихователів, їхньої методичної підготовки та уміння одночасно організовувати спілкування й діяльність дітей різного віку.

Аналіз психолого-педагогічних джерел переконує у тому, що проблема підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах має вирішуватися комплексно, зокрема в аспекті їхнього оволодіння знаннями з методики формування

елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку та специфіки розвитку, навчання і виховання дитини в умовах міжвікової взаємодії, а також сформованих умінь організації педагогічного процесу в різновіковій групі дошкільного навчального закладу. З іншого боку, існує низка *суперечностей* щодо особливостей підготовки майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах, які потребують швидкого і ефективного вирішення, а саме між:

- наявністю завдань формування математичної компетенції дошкільників, визначених Базовим компонентом дошкільної освіти та відсутністю ефективної методики її формування у різновікових групах дошкільних навчальних закладів;
- виявленим позитивним впливом різновікового дитячого товариства на взаємовиховання і взаємонавчання старших і молодших дітей дошкільного віку та традиційними недостатньо ефективними формами і методами організації педагогічного процесу в різновікових групах дошкільного навчального закладу;
- необхідністю формувати математичну компетенцію дошкільників у різновікових групах та невідповідністю майбутніх вихователів до здійснення такої діяльності.

Отже, актуальність і практична спрямованість проблеми формування математичної компетенції дітей дошкільного віку в різновікових групах, потреба у підготовці високопрофесійних педагогічних кадрів та об'єктивна необхідність розв'язання наявних суперечностей зумовили вибір теми дослідження – **«Підготовка майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження проводилось у межах держбюджетної теми «Психолого-педагогічний супровід формування життєвої компетенції дітей дошкільного та шкільного віку» (реєстраційний номер 0112U000176) кафедри теорії та методик дошкільної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Тему дослідження затверджено вченою радою Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 10 від 26.05.2008 р.) й узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 8 від 22.12.2008 р.).

Мета дослідження – на основі теоретичного обґрунтування досліджуваної проблеми визначити та експериментально перевірити педагогічні умови професійної підготовки майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дітей-дошкільників у різновікових групах.

Гіпотеза дослідження. Підготовка майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах буде ефективною завдяки реалізації таких педагогічних умов:

- систематизоване та цілеспрямоване опанування студентами форм та методів формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах у змісті фахових та профорієнтаційних навчальних курсів;
- поглиблення вмотивованості та особистісної спрямованості студентів на організацію різновікової взаємодії дітей за рахунок запровадження у зміст навчання спеціально розробленого спецкурсу;

– збагачення практичного досвіду майбутніх вихователів щодо формування математичної компетенції дітей у різновікових групах дошкільних навчальних закладів.

Відповідно до теми і гіпотези визначено такі **задачі дослідження**:

1. На основі аналізу психолого-педагогічних джерел визначити сутність понять «готовність вихователя до професійної діяльності в різновікових групах», «підготовленість вихователя до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах» та уточнити зміст ключових дефініцій «компетенція дитини», «математична компетенція дошкільника», «різновікова група дошкільного навчального закладу».

2. Виявити критерії, показники та схарактеризувати рівні підготовленості майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дітей дошкільного віку в різновікових групах.

3. Визначити та експериментально перевірити педагогічні умови професійної підготовки майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дітей-дошкільників у різновікових групах.

4. Розробити експериментальну модель підготовки майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дітей-дошкільників у різновікових групах та апробувати її.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх вихователів дітей дошкільного віку у вищих навчальних закладах.

Предмет дослідження – зміст, форми і методи підготовки майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах дошкільних навчальних закладів.

Для вирішення поставлених задач використано такі **методи дослідження**: *теоретичні* – вивчення й аналіз філософської, психолого-педагогічної, методичної літератури з метою уточнення ключових понять та визначення педагогічних умов професійної підготовки майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах; метод теоретичного моделювання – для розроблення експериментальної моделі підготовки майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах; *емпіричні* – опитувально-діагностичні (опитування, анкетування, бесіди, тестування), праксиметричні (аналіз продуктів діяльності) для встановлення рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах; педагогічний експеримент для перевірки ефективності моделі підготовки майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах; *статистичні* – методи математичної статистики для порівняння і доведення достовірності, кількісного та якісного аналізу отриманих експериментальних даних.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилась на базі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, Херсонського державного університету, ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

На різних етапах в експерименті взяли участь 240 студентів, 75 вихователів, 30 викладачів вищих навчальних закладів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *вперше* обґрунтовано педагогічні умови професійної підготовки майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дітей-дошкільників у різновікових групах (систематизоване та цілеспрямоване опанування студентами форм і методів формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах у змісті фахових та профорієнтаційних навчальних курсів; поглиблення вмотивованості та особистісної спрямованості студентів на організацію різновікової взаємодії дітей за рахунок запровадження у зміст навчання спецкурсу; збагачення практичного досвіду майбутніх вихователів щодо формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах) у межах експериментальної моделі цього процесу, яка охоплює: методологічні підходи (особистісно-діяльнісний, ресурсний та інтеграційний) до педагогічної діяльності студентів, принципи (свідомості й активності в навчанні, системності навчально-пізнавальної діяльності, послідовності і наступності, динамічності і поліфункціональності), етапи (інформаційно-методичний, мотиваційний і практично-діяльнісний), зміст, форми та методи; критерії (когнітивний, мотиваційний, операційний), показники та рівні (високий, середній, низький) підготовленості майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дітей-дошкільників у різновікових групах; визначено педагогічну сутність понять *«готовність вихователя до професійної діяльності в різновікових групах»* (цілісне особистісне утворення, що є результатом підготовки, регулятором здійснення вихователем професійної діяльності в різновікових групах дошкільного навчального закладу з педагогічно доцільної організації навчально-виховного процесу) та *«підготовленість вихователя до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах»* (індивідуальний результат професійної підготовки вихователя, що характеризується такими параметрами: реальною спроможністю здійснювати педагогічно доцільну організацію різновікового спілкування, взаємодію та взаємонавчання дітей; практичною здатністю розв'язувати професійні завдання з формування математичної компетенції дітей в умовах функціонування різновікової групи);

– *уточнено* сутнісний зміст понять *«компетенція дитини»*, *«математична компетенція дошкільника»*, *«різновікова група дошкільного навчального закладу»*;

– *подальшого розвитку* набули наукові уявлення про освітні компетенції дітей дошкільного віку, визначення особливостей навчання дошкільників у різновіковій групі, методика формування математичних уявлень у дітей дошкільного віку.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці та впровадженні у процес фахової підготовки майбутніх вихователів методики педагогічної діагностики рівнів підготовленості студентів до формування математичної компетенції дошкільників у різновіковій групі дошкільного навчального закладу; розробці та впровадженні у процес підготовки фахівців на факультетах дошкільної освіти у вищих навчальних закладах спецкурсу *«Формування компетенцій дошкільників у різновіковій групі»* з відповідним програмно-методичним забезпеченням; програми педагогічної практики у різновікових групах дошкільних навчальних закладів; у систематизації

навчального матеріалу та доповненні змістовими модулями навчальних дисциплін «Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень», «Дошкільна педагогіка», «Дитяча психологія», «Історія педагогіки», «Методика ознайомлення дітей із суспільним довкіллям», «Комп'ютерні технології в роботі з дітьми», у викладанні яких було реалізовано міжпредметні зв'язки для забезпечення підготовленості студентів до формування математичної компетенції дошкільників у різновіковій групі дошкільного навчального закладу.

Основні положення і результати дослідження **впроваджено** в навчальний процес Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (довідка про впровадження № 06 / 654 від 17.03.2014 р.), Херсонського державного університету (довідка про впровадження № 01-24 / 811 від 25.03.2014 р.), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка про впровадження № 856 / 01 від 28.05.2014 р.), ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (довідка про впровадження № 501 від 10.06.2014 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дослідження доповідались на конференціях, педагогічних конгресах, педагогічних читаннях різного рівня: *міжнародних* – «Спільна робота школи, сім'ї, громадськості з формування особистості, громадянина України» (Черкаси, 2010), «Дошкільна, передшкільна та початкова ланки освіти: реалії та перспективи» (Одеса, 2011), «Теоретико-методичні засади передшкільної освіти в сучасному освітньому просторі» (Миколаїв, 2012), «Психолого-педагогічний супровід формування життєвої компетентності дітей дошкільного та шкільного віку», (Умань, 2013); *всеукраїнських* – «Сучасні тенденції розвитку теорії і практики дошкільної освіти» (Полтава, 2010), «Особливості життєдіяльності дитини у сучасному дошкільному закладі» (Умань, 2010), «Дошкільна освіта в умовах інтеграції: історія, проблеми, перспективи» (Ніжин, 2010), «Становлення професійної компетентності майбутніх вихователів в умовах реформування дошкільної освіти» (Умань, 2011), «Особливості організації життєдіяльності дитини у сучасному дошкільному навчальному закладі» (Умань, 2012), «Модернізація змісту передшкільної освіти» (Миколаїв, 2013); та *педагогічних читаннях* – IV Міжнародних та XVIII Всеукраїнських «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: дошкільна – початкова школа» (Хмельницький, 2011), «Дитинство і сучасний світ: питання теорії і практики», присвячених пам'яті Януша Корчака (Умань, 2012), XVII Всеукраїнських «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю» та VIII Всеукраїнських Захаренківських «В. Сухомлинський і О. Захаренко: вивчати минуле, творити сьогодення, передбачати майбутнє» (Черкаси, 2010), XVI Всеукраїнських «В. О. Сухомлинський у діалозі з сучасністю» (Херсон–Київ, 2009).

Публікації. Основні положення й результати дослідження викладено у 15 одноосібних публікаціях, з яких 9 відображають основні наукові результати дисертації, 5 – апробаційного характеру та 1 публікація, яка додатково відображає результати дослідження.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел (234 найменування, з них 3 – іноземною мовою) та 9 додатків на 35 сторінках. Загальний обсяг роботи – 240 сторінок, з них 179 сторінок – основний текст. Робота містить 10 таблиць та 6 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обгрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, задачі, об'єкт, предмет, методи, сформульовано гіпотезу дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; відображено відомості щодо впровадження та апробації результатів дисертації, публікації, структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі** – *«Теоретичні засади підготовки майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дошкільників у різновіковій групі»* – проаналізовано стан дослідженості проблеми професійної підготовки майбутніх педагогів; наукові підходи до трактування понять «підготовка», «професійна підготовка» та «професійно-педагогічна підготовка», з'ясовано їхню сутність; розкрито зміст ключових понять дослідження «компетенція дитини», «математична компетенція дошкільника», «різновікова група дошкільного навчального закладу».

Аналіз сучасної наукової літератури дає підстави стверджувати, що питання професійного становлення особистості є предметом дослідження вітчизняних та зарубіжних учених – психологів і педагогів (Н. Абашкіна, О. Браславська, А. Грітченко, І. Зазюн, В. Коваль, О. Комар, В. Кузь, М. Мартинюк, Є. Починок, С. Сисоєва, С. Совгіра, С. Ткачук, С. Шандрук, Т. Яцула та ін.). У працях багатьох дослідників висвітлюється взаємозв'язок та взаємозалежність основних позицій, що визначають сутність професійно-педагогічної підготовки: професійна підготовка – це система змістових і організаційних заходів; професійно-педагогічна підготовка не може бути обмежена лише формуванням знань, умінь, навичок, а й має бути зорієнтована на особистісний розвиток студента; метою і кінцевим результатом професійно-педагогічної підготовки є формування готовності студентів до виконання майбутньої професійної діяльності.

Результати аналізу сучасних наукових досліджень переконливо свідчать, що для системи вищої педагогічної освіти пріоритетом є підготовка фахівця, що базується на формуванні у нього світоглядних позицій, переконань, творчих здібностей, професійної гнучкості. Орієнтація сучасної вищої педагогічної освіти на формування професійно-творчої особистості, фахівця інноваційного типу, здатного реалізувати нові освітні стандарти, впроваджувати інноваційні технології, спонукає до оновлення змісту фахової підготовки педагогів, знаходження доцільних форм, методів та засобів її реалізації, ефективної організації цілісної професійної підготовки у вищих навчальних закладах.

Необхідність ефективних змін у системі підготовки фахівців дошкільної освіти обумовлено новими реаліями сьогодення, запровадженням обов'язкової дошкільної освіти, урізноманітненням форм її реалізації, багатоваріантністю освітньо-виховних програм тощо. Ключовим завданням підготовки майбутніх

вихователів у вищій школі є формування особистості професіонала, спроможного будувати власну професійну діяльність, ціннісно-сисловою основою якої є особистість дитини дошкільного віку.

Для започаткованого дослідження важливими є праці, присвячені проблемам удосконалення змісту підготовки фахівців дошкільної освіти і професійного становлення майбутнього вихователя, зокрема: теоретичні і методичні положення ступеневої підготовки фахівців дошкільної освіти у вищих навчальних закладах (Л. Артемова), формування професійної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах ступеневої освіти (Г. Беленька), фахова підготовка майбутнього педагога-вихователя дошкільного закладу до економічного виховання дітей (Н. Грама), до роботи з неблагополучними сім'ями (Т. Жаровцева), до роботи з дезадаптованими дітьми дошкільного віку (Л. Зданевич), музично-педагогічна підготовка майбутніх вихователів дошкільних закладів у педагогічних університетах (Т. Танько), підготовка майбутніх вихователів за кредитно-модульною системою організації навчального процесу (Т. Поніманська), підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти в системі заочного навчання (В. Нестеренко), організація педагогічної практики майбутніх педагогів дошкільної освіти (М. Машовець), підготовка вихователів до організації еколого-дослідницької діяльності дітей у природі (Н. Лисенко, З. Плохій), підготовка майбутніх вихователів до організації комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей старшого дошкільного віку (І. Луценко), сутність компетентнісного підходу у підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти у вищих навчальних закладах (А. Богуш, І. Рогальська-Яблонська).

Низка дисертаційних робіт та наукових публікацій вітчизняних дослідників яскраво ілюструє, що при підготовці педагогів дошкільної освіти актуалізуються концептуальні положення компетентнісного підходу, які реалізуються у двох напрямках: як результативний складник освітнього процесу підготовки студентів у вищій школі та як готовність формувати у вихованців ключові, предметні та освітні компетентності та компетенції. Отже, перший окреслений вище напрям пов'язується з процесом модернізації змісту вищої освіти, що передбачає його відбір і структурування з одночасним визначенням результативного складника освітнього процесу – набуття студентами певних компетентностей. Другий напрям досліджень щодо компетентнісної проблематики стосується навчання майбутніх вихователів цілеспрямовано формувати освітні компетенції у дітей дошкільного віку, як це визначено Базовим компонентом дошкільної освіти. У ньому зведено норми і положення, що визначають державні вимоги до рівня освіченості, розвиненості та виховання дитини 6 (7) років; сумарний кінцевий показник набутих дитиною компетенцій перед її вступом до школи.

Як свідчить проведений аналіз психолого-педагогічних досліджень, поняття «компетенція» стає дедалі вживанішим у сучасних технологіях розвитку, навчання і виховання дошкільників (А. Богуш, Н. Гавриш, В. Кузьменко, О. Кононко, К. Крутій, Т. Поніманська, Н. Рогальська, І. Рогальська-Яблонська та ін.). Педагогічна теорія та практика акцентують увагу на тому, що формування у дітей компетенцій у різних життєвих сферах необхідне уже в дошкільному віці.

Математичну компетенцію дошкільника розуміємо як особистісно-усвідомлювану систему знань, умінь, навичок дитини в сфері її самостійної

пізнавальної діяльності, що охоплює елементарні математичні уявлення, пошуково-дослідницькі уміння, володіння способами пізнання дійсності, які співвідносяться з реальними пізнавальними об'єктами. Для її формування необхідно, щоб вихователі оптимально відбирали методи, прийоми та засоби, які дають змогу дітям різного віку оволодіти заданим змістом знань для кожної вікової групи. *Різновікову групу дошкільного навчального закладу* визначено як спільноту дітей, які різняться паспортним віком, рівнем фізичного, соціопсихічного, когнітивного розвитку, об'єднаних в різнорівневу систему взаємодій між дітьми різного віку та дорослими.

Аналіз наукової літератури з проблем функціонування різновікових груп свідчить, що значний розвивальний потенціал різновікових дитячих співтовариств не працює автоматично, а реалізується лише за умови педагогічно доцільного керівництва з боку дорослого. Склад різновікової групи створює сприятливі умови для взаємовпливу і взаємонавчання дітей різного віку. У цьому аспекті неминуче постає проблема підготовки майбутніх вихователів до роботи в різновікових групах та формування математичної компетенції дітей.

У другому розділі – **«Стан підготовленості майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах»** – з'ясовано сутність понять *«готовність вихователя до професійної діяльності в різновікових групах»* та *«підготовленість вихователя до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах»*; виявлено критерії, показники і схарактеризовано рівні підготовленості майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах; представлено хід та результати констатувального етапу експерименту.

Аналіз психолого-педагогічних джерел з проблеми готовності вихователя до професійної діяльності, дав можливість визначити сутність поняття *«готовність вихователя до професійної діяльності в різновікових групах»* як цілісне особистісне утворення, що є результатом підготовки, регулятором здійснення вихователем професійної діяльності в різновіковій групі дошкільного навчального закладу з педагогічно доцільної організації навчально-виховного процесу. *Підготовленість вихователя до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах* – це індивідуальний результат його професійної підготовки, що характеризується такими параметрами: реальною спроможністю здійснювати педагогічно доцільну організацію різновікового спілкування, взаємодії та взаємонавчання дітей; практичною здатністю розв'язувати професійні завдання з формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах.

Виявлено критерії підготовленості вихователя до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах, а саме: *когнітивний* з показниками – знання методики формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку; уміння діагностувати сформованість математичної компетенції дошкільників, зважаючи на їхні вікові особливості на різних етапах дошкільного дитинства; обізнаність із специфікою організації педагогічного процесу в різновіковій групі дошкільного навчального закладу; *мотиваційний* критерій з показниками – наявність усталеної настанови на формування математичної компетенції дошкільників у різновіковій групі дошкільного навчального закладу, бажання у ній працювати; прагнення вдосконалювати

організацію педагогічного процесу в різновіковій групі, використовуючи новітні педагогічні технології щодо формування математичної компетенції дітей; *операційний* критерій з показниками – уміння планувати і прогнозувати можливі результати процесу формування математичної компетенції дітей в різновіковій групі, а також аналізувати означений процес; уміння організовувати процес формування математичної компетенції дітей в різновіковій групі; уміння організовувати міжвікову взаємодію, проектувати і реалізовувати навчальний процес з урахуванням взаємовпливу і взаємонавчання дітей різного віку. Відповідно до критеріїв та їхніх показників було схарактеризовано рівні підготовленості вихователя до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах: високий, середній та низький.

Констатувальний етап експерименту був проведений з метою виявити рівні підготовленості майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дітей, задля чого було дібрано адекватні діагностичні методики і спеціальні завдання, за якими проводилася діагностика студентів факультетів дошкільної освіти вищих навчальних закладів. На основі отриманих даних було визначено три рівні підготовленості.

Високий рівень підготовленості виявили студенти, які мали повні і системні знання з методики формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку, а також форм і методів формування математичної компетенції дошкільників, зважаючи на вікові особливості дітей на різних етапах дошкільного дитинства; знали особливості організації педагогічного процесу в різновіковій групі; мали сформовану настанову на взаємодію з різновіковим колективом дітей дошкільного віку, бажання працювати в різновіковій групі; виявляли прагнення вдосконалювати організацію педагогічного процесу з формування математичної компетенції дітей, використовуючи новітні педагогічні технології; володіли уміннями планувати і прогнозувати можливі результати процесу формування математичної компетенції дітей в різновіковій групі, а також аналізувати означений процес, організовувати процес формування математичної компетенції дітей в різновіковій групі, організовувати міжвікову взаємодію, конструювати, проектувати і вибудовувати педагогічний процес з урахуванням взаємовпливу дітей різного віку (18 (15 %) студентів КГ і 14 (12 %) – ЕГ).

Середній рівень підготовленості виявили студенти, які недостатньо володіли знаннями з методики формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку, а також знанням форм та методів формування математичної компетенції дошкільників, зважаючи на вікові особливості дітей на різних етапах дошкільного дитинства; знали особливості організації педагогічного процесу в різновіковій групі дошкільного навчального закладу, але при цьому недостатньо виявляли необхідну ініціативу щодо організації міжвікової взаємодії, конструювання, проектування і реалізації навчального процесу з урахуванням взаємовпливу дітей різного віку; не завжди мали чітко сформовану настанову на взаємодію з різновіковим колективом дітей дошкільного віку; їм притаманне ситуативне бажання працювати в різновіковій групі дошкільного навчального закладу та відсутнє прагнення вдосконалювати організацію педагогічного процесу в умовах різновікової групи дошкільного навчального закладу з формування

математичної компетенції дітей, використовуючи новітні педагогічні технології; володіли уміннями планувати та прогнозувати можливі результати процесу формування математичної компетенції дітей в різновіковій групі, але мали певні труднощі під час організації процесу формування математичної компетенції дітей в різновіковій групі (31 (26 %) студентів КГ та в 29 (24 %) – ЕГ).

Низький рівень підготовленості виявили студенти, які мали неповні і несистемні знання з методики формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку та знання форм і методів формування математичної компетенції дошкільників, зважаючи на вікові особливості дітей на різних етапах дошкільного дитинства; мали значні труднощі під час організації педагогічного процесу в різновіковій групі дошкільного навчального закладу; не виявляли необхідної ініціативи в організації міжвікової взаємодії, конструюванні, проектуванні і побудові навчального процесу з урахуванням взаємовпливу дітей різного віку; їм притаманна несформована настанова на взаємодію з різновіковим колективом дітей дошкільного віку; не виявляли прагнення працювати з різновіковою групою дошкільного навчального закладу та вдосконалювати організацію педагогічного процесу з формування математичної компетенції дітей, використовуючи новітні педагогічні технології; не вміли планувати та прогнозувати можливі результати та організовувати процес формування математичної компетенції дітей у різновіковій групі; мали труднощі при його аналізі (71 (59 %) студентів КГ і 77 (64 %) – ЕГ).

У третьому розділі – ***«Теоретичне обґрунтування та практичне впровадження експериментальної моделі професійної підготовки студентів до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах»*** – презентовано експериментальну модель професійної підготовки майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах; представлено хід та результати формувального етапу дослідження; подано порівняльний аналіз результатів констатувального та формувального етапів експерименту.

Обґрунтування експериментальної моделі професійної підготовки майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах базувалося на ідеях особистісно-діяльнісного, ресурсного та інтеграційного підходів до педагогічної діяльності студентів.

Провідними принципами, на яких будувалася модель підготовки майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дошкільників в різновікових групах, визначені такі: принцип свідомості й активності в навчанні; принцип системності навчально-пізнавальної діяльності; принцип послідовності і наступності, динамічності і поліфункціональності.

Розроблена експериментальна модель підготовки майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах охоплювала такі складники: мета і завдання, підходи (особистісно-діяльнісний, ресурсний та інтеграційний) до педагогічної діяльності студентів, етапи (інформаційно-методичний, мотиваційний і практично-діяльнісний), педагогічні умови професійної підготовки майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах, критерії (когнітивний, мотиваційний, операційний), показники та рівні (високий, середній, низький) підготовленості та діагностичний інструментарій (рис. 1).

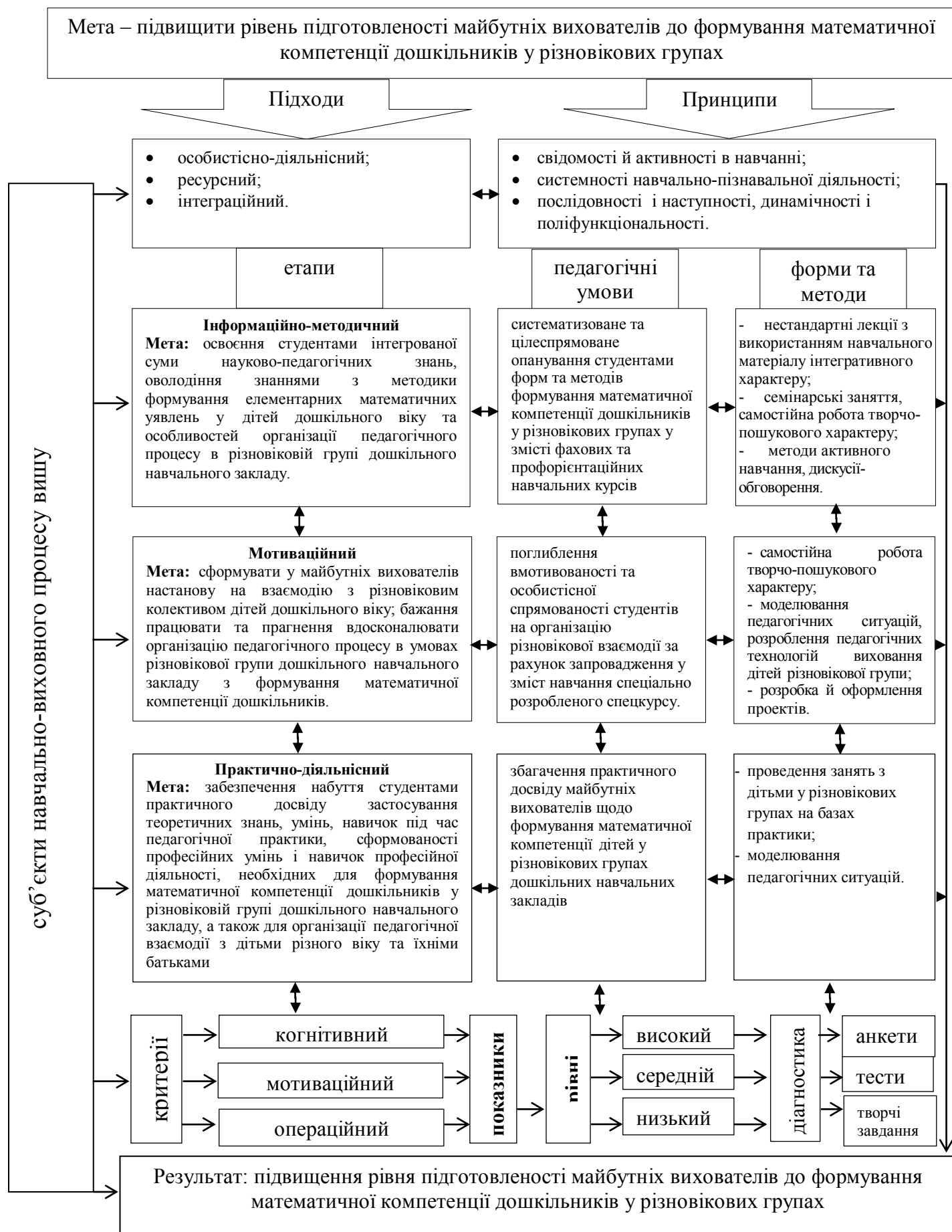

Рис. 1. Експериментальна модель підготовки майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах

Метою першого – *інформаційно-методичного етапу* – було освоєння студентами інтегрованої суми науково-педагогічних знань, оволодіння знаннями з методики формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку та особливостей організації педагогічного процесу в різновіковій групі дошкільного навчального закладу. На цьому етапі було реалізовано першу педагогічну умову: систематизація та цілеспрямоване опанування студентами форм та методів формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах у змісті фахових та профорієнтаційних навчальних курсів.

Для реалізації мети інформаційно-методичного етапу основним визначили координоване використання міжпредметних зв'язків та інтеграцію змісту навчання. Отже, було розроблено і впроваджено змістові модулі у зміст навчальних дисциплін «Дошкільна педагогіка», «Дитяча психологія», «Історія педагогіки», «Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень», «Методика ознайомлення дітей із суспільним довкіллям», «Комп'ютерні технології в роботі з дітьми», при викладанні яких відбувалася актуалізація опорних знань студентів. Ефективними формами та методами реалізації мети було визначено: нестандартні лекції з використанням навчального матеріалу інтегративного характеру, семінарські заняття, самостійна робота творчо-пошукового характеру, методи активного навчання, дискусії-обговорення тощо.

На другому – *мотиваційному етапі* – стояло завдання сформувати у майбутніх вихователів настанову на взаємодію з різновіковим колективом дітей дошкільного віку; бажання працювати та прагнення вдосконалювати організацію педагогічного процесу в умовах різновікової групи дошкільного навчального закладу з формування математичної компетенції дошкільників. На цьому етапі було реалізовано другу педагогічну умову: поглибити вмотивованість та особистісну спрямованість студентів на організацію різновікової взаємодії за рахунок запровадження у зміст навчання спеціально розробленого спецкурсу. Під час проведення семінарських та лабораторно-практичних занять широко використовувалися моделювання педагогічних ситуацій, робота у групах, самостійна робота творчо-пошукового характеру, реалізація педагогічних технологій виховання дітей різновікової групи дошкільного навчального закладу, презентація проектів.

На цьому етапі було розроблено і впроваджено у зміст навчальних дисциплін напряму підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта» спецкурс «Формування компетенцій дошкільників у різновіковій групі», побудований на принципі єдності теоретичної і практичної підготовки студентів – майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів, який став складником загального процесу їхньої підготовки у вищому навчальному закладі. Спецкурс охоплює два модулі. У першому модулі – «Організація та керівництво педагогічним процесом в умовах різновікової групи дошкільного навчального закладу» – висвітлено теоретичні аспекти проблеми організації педагогічного процесу у різновіковій групі дошкільного навчального закладу; особливості навчання дітей різного віку на заняттях із різних розділів програми; педагогічне керівництво ігровою діяльністю в умовах різновікового колективу дітей; індивідуалізація та диференціація педагогічного процесу в різновікових групах; організація ефективної взаємодії дітей у різновіковій групі дошкільного навчального закладу; використання у різновікових групах сучасних освітніх технологій. Другий

модуль спецкурсу – «Формування математичної компетенції дітей дошкільного віку в різновіковій групі» – присвячений діагностиці рівня математичної компетенції дітей різновікової групи, організації процесу формування елементарних математичних уявлень дітей та формування у них математичної компетенції на засадах індивідуалізації та диференціації навчально-виховного процесу в умовах різновікової групи. Практична частина спецкурсу була спрямована на вирішення низки професійних завдань, що проводилися в інтерактивній формі: заняття-диспут, заняття-круглий стіл, семінари-дискусії, ігри (ситуаційно-рольові, творчі, імітаційні, ділові), мозковий штурм, ситуації вибору, проекти, робота в мікрогрупах, завдання на формування педагогічних умінь, що передбачали практичне відпрацювання типових професійних ситуацій в аудиторних умовах. Запровадження спецкурсу дозволило студентам зрозуміти своєрідність, складність і багатогранність педагогічної діяльності вихователя в умовах різновікового об'єднання дітей, а також сформувати у майбутніх фахівців професійні уміння та навички з формування математичної компетенції дітей дошкільного віку в різновіковій групі.

Метою третього – *практично-діяльнісного етапу* – стало набуття студентами практичного досвіду застосування теоретичних знань, умінь, навичок під час педагогічної практики на засадах організації педагогічної взаємодії з дітьми різного віку та їхніми батьками. Педагогічною умовою, яка була реалізована на цьому етапі, стало: збагачення практичного досвіду майбутніх вихователів щодо формування математичної компетенції дітей у різновікових групах дошкільного навчального закладу.

Для реалізації мети практично-діяльнісного етапу було введено педагогічну практику в різновікових групах дошкільного навчального закладу, яка передбачала виконання таких завдань: навчити студентів організовувати міжвікову взаємодію, конструювати, проектувати і реалізовувати педагогічний процес з урахуванням взаємовпливу дітей різного віку загалом та формувати математичну компетенцію дітей, зокрема. Виконати ці завдання стало можливим завдяки максимальному наближенню студентів до реальної професійної діяльності та самостійного вирішення педагогічних завдань в умовах реального навчально-виховного процесу у різновіковій групі. Набуття такого практичного досвіду спонукало студентів до систематичного професійного самовдосконалення.

Метою прикінцевого зрізу було виявити ефективність розробленої експериментальної моделі підготовки майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах дошкільних навчальних закладів. Підсумкову діагностику на цьому етапі дослідження проведено з використанням завдань, аналогічних тим, що застосовувалися на констатувальному етапі. Це дало змогу порівняти результати до і після формувального експерименту та дійти відповідних висновків щодо якісних змін рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах дошкільних навчальних закладів.

Зведені дані щодо рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах дошкільних навчальних закладів до і після формувального експерименту подано в таблиці 1.

Таблиця 1

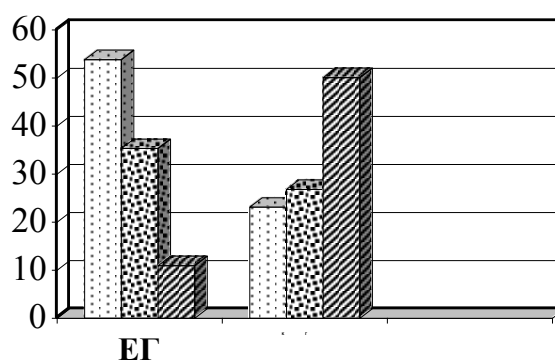
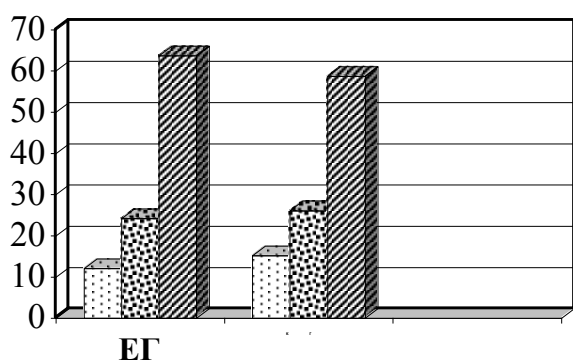
Динаміка рівнів підготовленості студентів до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах за результатами констатувального та формувального експерименту

Рівні сформованості	ЕГ		Динаміка	КГ		Динаміка
	Конст. експ.	Форм. експ.		Конст. експ.	Форм. експ.	
Високий	12,1 %	53,8 %	+41,7 %	15,2 %	23,1 %	+7,9 %
Середній	24,2 %	35,3 %	+11,1 %	26,1 %	26,8 %	+0,7 %
Низький	63,7 %	10,9 %	-52,8 %	58,7 %	50,1 %	-8,6 %

Як засвідчують дані таблиці, кількість студентів, готових до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах дошкільних навчальних закладів, значно зросла в ЕГ після проведення формувального експерименту, порівняно з констатувальним. Так, до високого рівня досліджуваної підготовленості після проведеного формувального етапу експерименту віднесено 65 (53,8 %) студентів, порівняно з 14 (12,1 %) студентами до проведення формувальної роботи; до середнього – 42 (35,3 %) і 29 (24,2 %); до низького – відповідно 13 (10,9 %) і 77 (63,7 %) до проведення формувального експерименту.

Водночас, у КГ також відбулись зміни, але не суттєві. Так, до високого рівня підготовленості за результатами прикінцевого зрізу віднесено 28 (23,1 %) студентів, порівняно з 18 (15,2 %) на констатувальному етапі; до середнього – 32 (26,8 %) і 31 (26,1 %); відповідно до низького – 60 (50,1 %), порівняно з 71 (58,7 %).

Представимо результати прикінцевого зрізу графічно на рис. 2.

Умовні позначення: – високий рівень, – середній рівень, – низький рівень

Рис. 2. Гістограми кількісного розподілу студентів за рівнями підготовленості до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах на початок (ліворуч) і наприкінці (праворуч) експерименту (у %)

Рисунок засвідчує, що результати отримані в експериментальній групі значно

кращі, ніж у контрольній. Так, до низького рівня досліджуваної підготовленості в ЕГ віднесено на 39,2 % менше студентів, ніж у контрольній; у той же час, до високого – на 30,7 % більше, ніж у контрольній; до середнього – відповідно на 8,5 % більше.

Достовірність розбіжностей характеристик за всіма критеріями в КГ та ЕГ після закінчення експерименту склала 95 % (розрахунковий t-критерій Стюдента дорівнює в ЕГ – 4,891 при критичному значенні 4,30). Отже, проведений статистичний аналіз одержаних експериментальних даних за всіма критеріями підготовленості може слугувати достатнім доказом ефективності розробленої моделі підготовки майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах дошкільних навчальних закладів. Результати проведеного дослідження свідчать, що визначені задачі розв'язано, мети досягнуто.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження здійснено теоретичне обґрунтування і запропоновано нове вирішення актуального завдання, що полягає у визначенні та експериментальній перевірці педагогічних умов професійної підготовки майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах. Результати дослідження підтвердили висунуту гіпотезу й, згідно з поставленими задачами, дали змогу сформулювати такі висновки:

1. На основі аналізу психолого-педагогічних джерел було визначено сутність поняття *«готовність вихователя до професійної діяльності в різновіковій групі»* – цілісне особистісне утворення, що є результатом підготовки, регулятором здійснення його професійної діяльності в різновіковій групі дошкільного навчального закладу з педагогічно доцільної організації навчально-виховного процесу. Дослідження дало змогу визначити *підготовленість вихователя до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах* як індивідуальний результат його професійної підготовки, що характеризується такими параметрами: реальною спроможністю здійснювати педагогічно доцільну організацію різновікового спілкування, взаємодії та взаємонавчання дітей; практичною здатністю розв'язувати професійні завдання з формування математичної компетенції дошкільників в умовах функціонування різновікової групи. Структурі її властиві когнітивний, мотиваційний і операційний критерії, що виступили взаємозв'язаними і взаємообумовленими складовими підготовленості вихователя до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах.

У дослідженні уточнено зміст ключових понять. З'ясовано, що *компетенція дитини* – це універсальна система знань, умінь, навичок, здатностей, яка ввійшла в особистісний досвід дитини та забезпечує успіх у діяльності під час вирішення тих або інших життєвих ситуацій або проблем. *Математична компетенція дошкільника* – особистісно-усвідомлювана система знань, умінь, навичок в сфері самостійної пізнавальної діяльності, що охоплює елементарні математичні уявлення, пошуково-дослідницькі уміння, володіння способами пізнання дійсності, що співвіднесені з реальними пізнавальними об'єктами. *Різнорікову групу дошкільного навчального закладу* розглядаємо як спільноту дітей, які різняться паспортним віком, рівнем фізичного, соціопсихічного, когнітивного розвитку, об'єднану в різнорівневу

систему взаємодій між дітьми різного віку та дорослими.

2. Виявлено критерії підготовленості вихователя до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах з відповідними показниками: *когнітивний критерій* з показниками – знання методики формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку; уміння діагностувати сформованість математичної компетенції дошкільників з огляду на вікові особливості дітей на різних етапах дошкільного дитинства; обізнаність із специфікою організації педагогічного процесу в різновіковій групі дошкільного навчального закладу; *мотиваційний критерій* з показниками – наявність усталеної настанови на формування математичної компетенції дошкільників у різновіковій групі, бажання працювати у різновіковій групі дошкільного навчального закладу; прагнення вдосконалювати організацію педагогічного процесу в умовах різновікової групи з формування математичної компетенції дітей, використовуючи новітні педагогічні технології; *операційний критерій* з показниками – уміння планувати і прогнозувати можливі результати процесу формування математичної компетенції дітей у різновіковій групі, а також аналізувати зазначений процес; уміння організовувати процес формування математичної компетенції дітей у різновіковій групі; уміння організовувати міжвікову взаємодію, конструювати, проектувати і реалізувати навчальний процес з урахуванням взаємовпливу дітей різного віку.

Відповідно до критеріїв та їхніх показників було схарактеризовано рівні підготовленості вихователя до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах: високий, середній, низький. Виявлено, що більше половини студентів перебували на середньому рівні підготовленості.

3. Визначено та експериментально перевірено педагогічні умови професійної підготовки майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах: систематизоване та цілеспрямоване опанування студентами форм та методів формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах у змісті фахових та профорієнтаційних навчальних курсів; поглиблення вмотивованості та особистісної спрямованості студентів на організацію різновікової взаємодії за рахунок запровадження у зміст навчання спеціально розробленого спецкурсу; збагачення практичного досвіду майбутніх вихователів щодо формування математичної компетенції дітей у різновікових групах дошкільних навчальних закладів.

4. У ході дослідження розроблено та апробовано експериментальну модель підготовки майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дошкільників в різновікових групах, яка охоплювала такі складники, як: мета і завдання, підходи (особистісно-діяльнісний, ресурсний та інтеграційний) до педагогічної діяльності студентів, етапи (інформаційно-методичний, мотиваційний і практично-діяльнісний), педагогічні умови професійної підготовки майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дошкільників в різновікових групах, критерії (когнітивний, мотиваційний, операційний), показники та рівні (високий, середній, низький) підготовленості та діагностичний інструментарій.

Для реалізації мети *інформаційно-методичного етапу* основним вважали координоване використання міжпредметних зв'язків та інтеграцію змісту навчання. Було розроблено й упроваджено змістові модулі у навчальні дисципліни

«Дошкільна педагогіка», «Дитяча психологія», «Історія педагогіки», «Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень», «Методика ознайомлення дітей із суспільним довкіллям», «Комп'ютерні технології в роботі з дітьми», у викладанні яких відбулася актуалізація опорних знань студентів. Для реалізації мети *мотиваційного етапу* було розроблено і впроваджено у зміст навчальних дисциплін напряму підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта», експериментальний навчальний спецкурс «Формування компетенцій дошкільників в різновіковій групі», побудований на принципі єдності теоретичної і практичної підготовки студентів – майбутніх вихователів, що став складником загального процесу підготовки студентів у вищій школі. Для реалізації мети *практично-діяльнісного етапу* було запропоновано введення педагогічної практики в різновікових групах дошкільного навчального закладу.

Експериментально доведено, що апробація запропонованої моделі підготовки майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дошкільників в різновікових групах справляє позитивний вплив на ефективність цього процесу. Кількісні показники студентів в експериментальних групах засвідчили позитивну динаміку рівнів сформованості їхньої підготовленості до професійної діяльності. Відмінність одержаних результатів у контрольних та експериментальних групах істотна, що є наслідком упровадження у навчально-виховний процес вищих навчальних закладів експериментальної моделі та реалізації педагогічних умов професійної підготовки майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дошкільників в різновікових групах, а не впливом випадкових чинників.

Отже, у ході дослідження доведено, що впровадження експериментальної моделі підготовки майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах позитивно і результативно впливає на ефективний перебіг цього процесу.

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів проблеми підготовки майбутніх вихователів до діяльності у різновікових групах. Перспективи подальших наукових розробок полягають у дослідженні підготовки майбутніх вихователів до формування інших освітніх компетенцій дітей в умовах функціонування різновікових груп дошкільних навчальних закладів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації

1. Підлипняк І. Ю. Підготовка майбутніх вихователів до логіко-математичного розвитку дітей у різновіковій групі / І. Ю. Підлипняк // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / гол. ред. Мартинюк М. Т. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2009. – Ч. 2. – С. 268–274.

2. Підлипняк І. Ю. Сучасні підходи до організації логіко-математичної діяльності дітей дошкільного віку / І. Ю. Підлипняк // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – Бердянськ : БДПУ, 2010. – № 3. – С. 137–141.

3. Підлипняк І. Ю. Проблема підготовки майбутніх педагогів в сучасній педагогічній науці і практиці / І. Ю. Підлипняк // Психолого-педагогічні проблеми

сільської школи : зб. наук. пр. Уманського держ. пед. ун-ту ім. Павла Тичини / [ред. кол.: Побірченко Н. С. (гол. ред) та ін.]. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2010. – Вип. 34.– С. 55–60.

4. Підлипняк І. Ю. Теоретичні засади організації педагогічного процесу в різновіковій групі дошкільного навчального закладу / І. Ю. Підлипняк // Наука і освіта. – 2011. – № 4. – С. 311–313.

5. Підлипняк І. Ю. Професійна підготовка майбутніх вихователів до роботи з дітьми в умовах різновікової групи: історія та сучасність / І. Ю. Підлипняк // Наукові записки. Сер. «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / [за заг. ред. проф. Є. І. Коваленко]. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. Миколи Гоголя, 2011. – № 5.– С. 192–195.

6. Підлипняк І. Ю. Формування математичної компетенції у дошкільників як педагогічна проблема / І. Ю. Підлипняк // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія : Педагогіка і психологія : зб. статей. – Ялта : РВВ КГУ, 2012. – Вип. 37, ч. 1. – С. 146–150.

7. Підлипняк І. Ю. Підготовка майбутніх вихователів до формування математичної компетенції в різновіковій групі: дефінітивний аналіз проблеми / І. Ю. Підлипняк // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського : зб. наук. пр. (Сер. «Педагогічні науки»). – Миколаїв : МНУ ім. В. О. Сухомлинського, 2012. – Вип. 1.37. – С. 333–337.

8. Підлипняк І. Ю. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти / І. Ю. Підлипняк // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : зб. наук. пр. Уманського держ. пед. ун-ту ім. Павла Тичини / [ред. кол.: Побірченко Н. С. (гол. ред.) та ін.]. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2013. – Вип. 44. – С. 28–34.

9. Подлипняк И. Ю. Структура и содержание готовности будущих воспитателей к формированию математической компетенции дошкольников в разновозрастных группах / И. Ю. Подлипняк // Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов. – 2014. – № 1 (91). – С. 135–138.

Опубліковані праці апробаційного характеру

10. Підлипняк І. Ю. Індивідуалізація та диференціація навчально-виховного процесу в різновіковій групі / І. Ю. Підлипняк // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Спільна робота школи сім'ї, громадськості з формування особистості, громадянина України», (Черкаси, 17–18 трав. 2010 р.) / за заг. ред. проф. Прокопенко Л. І. – Черкаси : Вид. від. ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2010. – С. 49–51.

11. Підлипняк І. Ю. Навчально-виховний процес в різновіковій групі дошкільного навчального закладу / І. Ю. Підлипняк // Матеріали Першого міжнар. пед. конгр. «Дошкільна, передшкільна та початкова ланки освіти: реалії та перспективи», (Одеса, 30 черв. – 2 лип. 2011 р.). – Одеса : Абрикос Компани, 2011. – С. 134–135.

12. Підлипняк І. Ю. Математична компетенція дошкільника: вимоги базового компонента / І. Ю. Підлипняк // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. «Модернізація змісту передшкільної освіти», (Миколаїв, 10 черв. 2013 р.). – Миколаїв : Вид-во «Іліон», 2013.– С. 78–81.

13. Підлипняк І. Ю. Психолого-педагогічний супровід формування математичної компетенції дітей в різновіковій групі дошкільного навчального закладу / І. Ю. Підлипняк // Зб. матеріалів II Всеукр. наук.-метод. семінару для науковців, практ. працівників та студ. «Формування освітніх компетенцій дитини: проблеми, розвиток, супровід», (Умань, 27 берез. 2014 р.) / [гол. ред. І. П. Рогальська-Яблонська та ін.]. – Умань : АЛМІ, 2014.– С. 70–73.

14. Підлипняк І. Ю. Підготовка майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дошкільників засобами інформаційно-комунікаційних технологій / І. Ю. Підлипняк // Зб. матеріалів II Всеукр. наук.-метод. семінару для науковців, практ. працівників та студ. «Психолого-педагогічний супровід гармонійного розвитку дитини у загальноосвітніх закладах», (Умань, 17 квіт. 2014 р.) / [гол. ред. І. П. Рогальська-Яблонська та ін.]. – Умань : АЛМІ, 2014. – С. 74–76.

Наукові праці, які додатково відображають результати дослідження

15. Подлипняк И. Ю. Критерии готовности будущих воспитателей к формированию математической компетенции дошкольников в разновозрастных группах / И. Ю. Подлипняк // Аспирантский вестник Армавирской государственной педагогической академии. Ежегодник : сб. науч. ст. – Вып. III. – Армавир : РИО АГПА, 2013.– С. 114–119.

АНОТАЦІЇ

Підлипняк І. Ю. Підготовка майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. – Умань, 2014.

У ході дослідження здійснено теоретичне обґрунтування і запропоновано нове вирішення актуального завдання, що полягає у визначенні та експериментальній перевірці педагогічних умов професійної підготовки майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах у межах експериментальної моделі цього процесу, яка охоплює: методологічні підходи (особистісно-діяльнісний, ресурсний та інтеграційний) до педагогічної діяльності студентів, принципи (свідомості й активності в навчанні, системності навчально-пізнавальної діяльності, послідовності і наступності, динамічності і поліфункціональності), етапи (інформаційно-методичний, мотиваційний і практично-діяльнісний), зміст, форми та методи; критерії (когнітивний, мотиваційний, операційний), показники та рівні (високий, середній, низький) підготовленості майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дітей-дошкільників у різновікових групах.

У роботі визначено педагогічну сутність понять «готовність вихователя до професійної діяльності в різновікових групах» та «підготовленість вихователя до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах»; уточнено сутнісний зміст понять: компетенція дитини, математична компетенція дошкільника, різновікова група дошкільного навчального закладу.

Ключові слова: компетенція, математична компетенція дошкільника, різновікова група дошкільного навчального закладу, підготовка, готовність, підготовленість вихователя.

Подлиппняк И. Ю. Подготовка будущих воспитателей к формированию математической компетенции дошкольников в разновозрастных группах. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Уманский государственный педагогический университет имени Павла Тычины. – Умань, 2014.

В ходе исследования осуществлено теоретическое обоснование и предложено новое решение актуальной задачи, заключающейся в определении и экспериментальной проверке педагогических условий профессиональной подготовки будущих воспитателей к формированию математической компетенции дошкольников в разновозрастных группах в рамках экспериментальной модели этого процесса.

Определены и экспериментально проверены педагогические условия профессиональной подготовки будущих воспитателей к формированию математической компетенции дошкольников в разновозрастных группах: систематизация и целенаправленное овладение студентами форм и методов формирования математической компетенции дошкольников в разновозрастных группах в содержании профессиональных и профориентационных учебных курсов; углубление мотивации и личностной направленности студентов на организацию разновозрастной взаимодействия за счет введения в содержание обучения специально разработанного спецкурса; обогащение практического опыта будущих воспитателей по формированию математической компетенции детей в разновозрастных группах дошкольных учебных заведений.

Разработана и апробирована экспериментальная модель подготовки будущих воспитателей к формированию математической компетенции дошкольников в разновозрастных группах, которая охватывает: методологические подходы (личностно-деятельностный, ресурсный и интеграционный) педагогической деятельности студентов, принципы (сознательности и активности в обучении, системности учебно-познавательной деятельности, последовательности и преемственности, динамичности и полифункциональности), этапы (информационно-методический, мотивационный и практически-деятельностный), содержание, формы и методы, критерии, показатели и уровни подготовленности будущих воспитателей к формированию математической компетенции детей-дошкольников в разновозрастных группах.

Целью первого – информационно-методического этапа – было освоение студентами интегрированной суммы научно-педагогических знаний, овладение знаниями по методике формирования элементарных математических представлений у детей дошкольного возраста и особенностей организации педагогического процесса в разновозрастной группе дошкольного образовательного учреждения. На этом этапе было реализовано первое педагогическое условие: систематизация и

целенаправленное овладение студентами форм и методов формирования математической компетенции дошкольников в разновозрастных группах в содержании профессиональных и профориентационных учебных курсов.

На втором – мотивационном этапе – стояла задача сформировать у будущих воспитателей установку на взаимодействие с разновозрастным коллективом детей дошкольного возраста; желание работать и стремление совершенствовать организацию педагогического процесса в условиях разновозрастной группы дошкольного учебного заведения по формированию математической компетенции дошкольников. На этом этапе было реализовано второе педагогическое условие: углубить мотивацию и личностную направленность студентов на организацию разновозрастной взаимодействия за счет введения в содержание обучения специально разработанного спецкурса.

Целью третьего – практически-деятельностного этапа – стало приобретение студентами практического опыта применения теоретических знаний, умений, навыков во время педагогической практики на основе организации педагогического взаимодействия с детьми разного возраста и их родителями. Педагогическим условием, которое было реализовано на этом этапе, стало: обогащение практического опыта будущих воспитателей по формированию математической компетенции детей в разновозрастных группах дошкольного учебного заведения.

Выявлены критерии подготовленности воспитателя к формированию математической компетенции дошкольников в разновозрастных группах (когнитивный, мотивационный операционный) с соответствующими показателями.

Согласно критериев и их показателей было охарактеризовано уровни подготовленности воспитателя к формированию математической компетенции дошкольников в разновозрастных группах: высокий, средний, низкий.

В работе определены педагогическая сущность понятий «готовность воспитателя к профессиональной деятельности в разновозрастных группах» и «подготовленность воспитателя к формированию математической компетенции дошкольников в разновозрастных группах»; уточнено сущностное содержание понятий: компетенция ребенка, математическая компетенция дошкольника, разновозрастная группа дошкольного учебного заведения.

Ключевые слова: компетенция, математическая компетенция дошкольника, разновозрастная группа дошкольного учебного заведения, подготовка, готовность, подготовленность воспитателя.

Pidlypniak I. Y. Future preschool teachers' training to the formation of mathematical competence of preschool children in different aged kindergarten group. – On the right of manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of pedagogical sciences, specialty 13.00.04 – Theory and Methodology of Professional Education. – Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, 2014.

The theoretical argumentation and the new solving of urgent challenge that lays in the identifying and experimental verification of pedagogical conditions future preschool teachers' training to the formation of mathematical competence of preschool children in different age groups is presented in the scientific thesis. In the issue within experimental

model of the mentioned process which include: methodological approaches (learner-activity, resource and integration) to the educational activities of students principles (consciousness and activity studies, systematic teaching and learning activities, the subsequent modeling problematic content and conditions of professional activity specialists), stage (informational, motivational and practical-activity), content, forms and methods; criteria (cognitive, motivational, operational) indicators and levels (high, medium, low) training of future teachers to the formation of mathematical competence of preschool children in different aged kindergarten group.

The pedagogical concepts of the following notions «caregiver readiness for professional activity in different age groups» and «preparedness educator to the formation of mathematical competence of preschool children in different age groups» are defined in the dissertation; the essential meaning of the «child competence», «mathematical competence preschoolers», «different aged kindergarten group».

Key words: competence, preschoolers' mathematical competence, different aged kindergarten group, training, readiness, prepared preschool teachers.

\

Підписано до друку 22.10.2014 р. Формат 60х90/16.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Тираж 100. Зам. 83.

«Видавництво “Науковий світ”»[®]
Свідоцтво ДК № 249 від 16.11.2000 р.
м. Київ, вул. Боженка, 23, оф. 414.
200-87-15, 050-525-88-77
E-mail: nsvit23@ukr.net
Сайт: nsvit.cc.ua